

ที่ ศธ ๐๔๐๐๑/ว๕๒๖

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่เอกสาร

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกข้อความ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ ศธ ๐๔๐๐๑/ว๒๘๒ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๓

ด้วย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอความอนุเคราะห์ให้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่เอกสาร สมอชกขามีค่ามากกว่าที่คิด เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนแก่หน่วยงานในสังกัด รวมทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานสนับสนุนการบูรณาการจัดการศึกษากับด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป รายละเอียดดังสิ่งที่ส่งมาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่เอกสารดังกล่าวให้โรงเรียนทราบ เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ ร.ต.

(ธน วังจันทา)

ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักอำนวยการ

โทร.๐ ๒๒๘๘ ๕๕๑๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๒๗๑๘

บันทึกข้อความ

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เลขที่ 1178
วันที่ 31 ม.ค. 2563
กระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาฯ โทร. ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๑๐ ต่อ ๒๕๔๕

ที่ ศธ ๐๓๐๕/ว ๒๘๒

วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่เอกสาร

8 / 31 ม.ค. 2563

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้วยคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา โดยคณะทำงานจัดทำข้อเสนอบูรณาการการศึกษากับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา ได้ดำเนินการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการจัดการศึกษาด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา และจัดทำข้อเสนอการบูรณาการทั้ง ๕ ด้านกับการศึกษา ทั้งในข้อเสนอระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้ผลการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

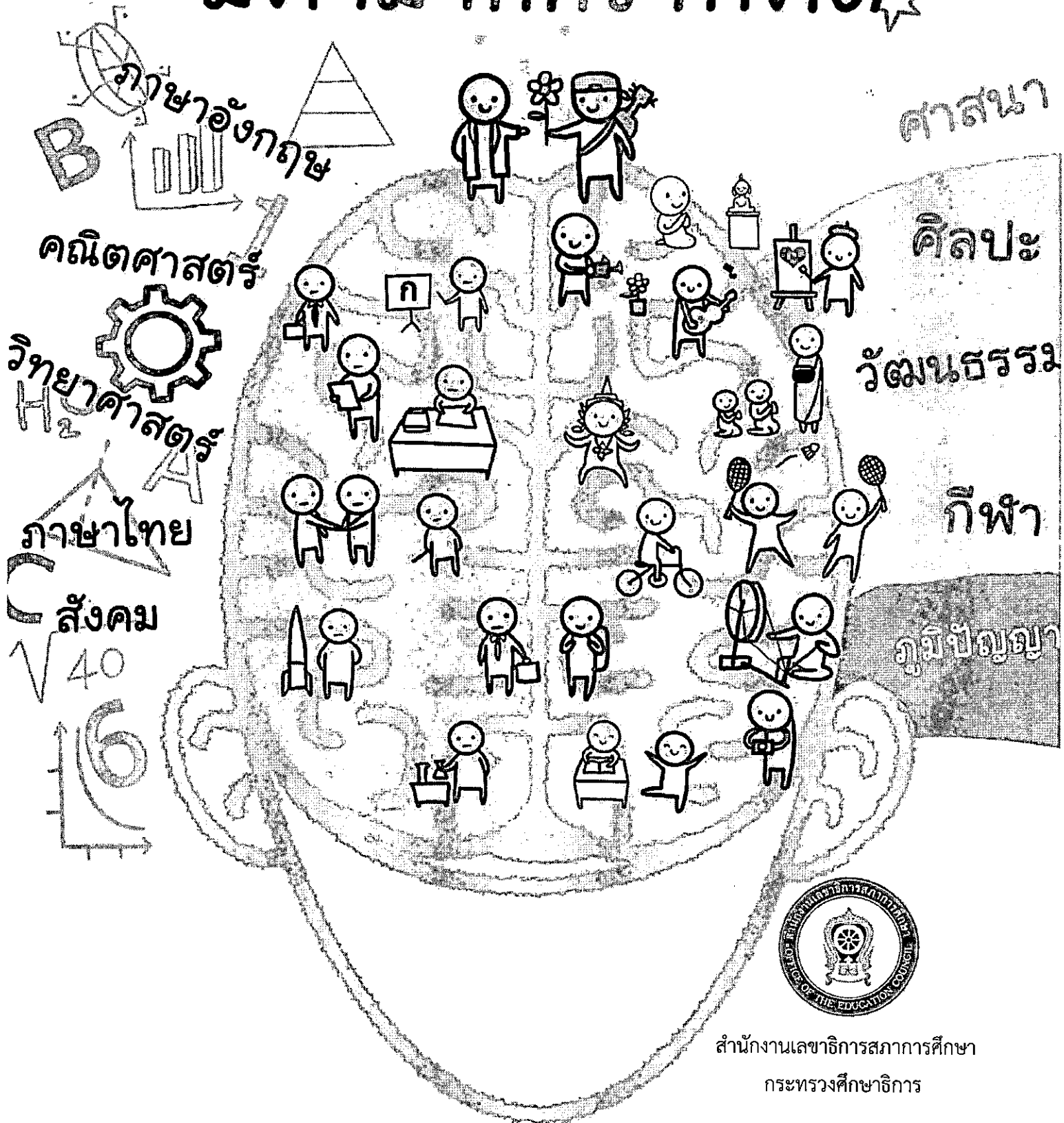
ในการนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่เอกสาร สมอชกขามีค่ามากกว่าที่คิด เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนแก่หน่วยงาน ที่จัดการศึกษาในสังกัดของท่าน รวมทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานสนับสนุนการบูรณาการ การจัดการศึกษากับด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป สำนักงานฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการเผยแพร่เอกสารดังกล่าวบนเว็บไซต์ของหน่วยงานท่านตามลิงค์และคิวอาร์โค้ด ดังแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เผยแพร่เอกสารดังกล่าวข้างต้นด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(นายสุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

สมองชี้กขวา
มีค่ามากกว่าที่คิด★

คำนำ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย โดยในแผนแม่บทด้านการเรียนรู้ แผนย่อยการตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย มุ่งเน้นการพัฒนา ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างรอบด้าน อาทิ ภาษา ตรรกะ และคณิตศาสตร์ ด้านทักษะและมิตินตริ กีฬา และการเคลื่อนไหวของร่างกาย และแผนแม่บทด้านการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม แผนย่อย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการเสริมสร้างจิตสาธารณะ และการเป็นพลเมืองที่ดี ได้เน้น การจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการ มีจิตสาธารณะเข้าไปในทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม

คณะกรรมการสภาการศึกษา โดยคณะอนุกรรมการสภาการศึกษา ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าว จึงได้ แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำข้อเสนอการบูรณาการการศึกษากับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา เพื่อดำเนินการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการจัดการศึกษา และจัดทำข้อเสนอการบูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญากับการศึกษา ทั้งข้อเสนอ ในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้ผลการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบพระคุณคณะอนุกรรมการสภาการศึกษา ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา และคณะทำงานจัดทำข้อเสนอการบูรณาการการศึกษากับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาช่วยดำเนินการให้ รายงานฉบับนี้แล้วเสร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการบูรณาการการจัดการศึกษาให้สามารถ พัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้ง กาย ใจ และสติปัญญา มีพัฒนาการของสมองทั้งสองซีกที่สมดุล และได้รับ การพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพต่อไป

(นายสุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญของรัฐและทุกภาคส่วนของสังคมในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับ ประเภท การศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนได้สูงสุดเต็มความสามารถ ความถนัดและความสนใจ สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุขในสังคมไทย

สังคมไทยมีลักษณะเป็นพลวัตร มีความเป็นพหุวัฒนธรรม การเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลก ที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดที่เข้ามามีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการก้าวสู่ประเทศไทย ๔.๐ จึงเป็นเรื่องท้าทายว่า สังคมไทยจะมีการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างไร เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีทักษะในด้านวิชาความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีสุขภาพกาย ใจสมบูรณ์ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรมโดยน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ เป็นพลโลกที่สมบูรณ์พร้อม ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องนำศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ มาบูรณาการ จัดสาระวิชาอย่างสมดุล ให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนทักษะ สมรรถนะ ได้คิดอย่างมีเหตุผล ได้คิดวิเคราะห์ ได้คิดสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมเพื่อผลิตนวัตกรรมได้ทั้งในเวทีระดับชาติและนานาชาติ

ในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า

๑) เด็กไทยมีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด คือ เรียนรู้เนื้อหาสาระจำนวนมากแต่ไม่สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้

๒) หัวโต ตัวลีบ มีการเรียนรู้ที่ขาดความสมดุล เน้นด้านสติปัญญาความรู้ แต่ขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น การลงมือปฏิบัติ การพัฒนาทักษะนิสัย เป็นต้น

๓) รู้ธรรมะ แต่ไม่มีธรรมะ ขาดการฝึกฝนอย่างเพียงพอ และขาดประสบการณ์ที่ช่วยให้ทราบซึ่งในคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน

๔) นักแก้วนกขุนทอง จดจำความรู้ความเข้าใจในระดับผิวเผินไม่รู้ลึกไม่รู้จริง

๕) เก่งแบบเบ็ด ไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้ศักยภาพและความถนัดของตนเอง

๖) เรียนเพื่อสอบ เรียนเพื่อให้ได้เกรดหรือให้สอบผ่าน

๗) เรียนแบบตัวใครตัวมัน

๘) ไม่เห็นคุณค่าของการเรียน

นอกจากนี้ยังมีรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (ทีดีอาร์ไอ) ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เรื่องการปฏิรูประบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ระบุว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในปัจจุบันนั้น เน้นการทดสอบเป็นหลัก ไม่สามารถนำพานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ อันได้แก่ (๑) ทักษะการคิด ทั้งการสร้างสรรค การคิดแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (๒) ทักษะการสื่อสาร ซึ่งคนในศตวรรษที่ ๒๑ ควรมีทักษะทางภาษาอย่างน้อยสองภาษาขึ้นไป (๓) ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (๔) ทักษะการทำงานเป็นทีม

(๕) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เนื่องจากข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะท่องจำและมุ่งเน้นเนื้อหา ไม่เป็นไปเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และไม่ช่วยส่งเสริมทักษะอื่นที่จำเป็น เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม ฯลฯ เป็นต้น รายงานฉบับดังกล่าวได้เสนอให้มีการปฏิรูประบบทดสอบมาตรฐานในระดับประเทศ โดยปรับระบบ O – NET และอื่น ๆ ให้เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะ (Literacy – based test) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์เนื้อหาเข้ากับโจทย์ในชีวิตประจำวันได้ สำหรับการวัดและประเมินผลนั้นควรมีลักษณะที่หลากหลาย เช่น การใช้ระบบแฟ้มงาน โครงการ การสอบวัดความรู้ และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง เป็นต้น

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อจัดกิจกรรมและเวลาให้เยาวชนไทยได้พัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ นอกเหนือจากวิชาความรู้ที่ได้รับจากครูผู้สอนภายในชั้นเรียน มีการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับฝึกกระบวนการคิดอย่างมีระบบ เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล วัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองทั้ง ๒ ซีกซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ ทักษะและความสามารถไปพร้อมกัน โดย **สมองซีกซ้าย** จะมีหน้าที่ในการใช้ภาษา (Language) การคิดเชิงตรรกะ (Logic) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ตัวเลข (Numbers) และความมีเหตุผล (Reasoning) และ **สมองซีกขวา** จะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและความรู้สึกของมนุษย์ เช่น ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self – Awareness) ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ความน่าเชื่อถือ (Trust) อารมณ์ (Emotion) การสื่อสารไม่ใช่จิตสำนึก (Nonconscious Communication) ความน่าดึงดูด (Attachment) และการแสดงอารมณ์ออกทางสีหน้า (Recognition of Emotional Faces) (ปัญจนาน วรรวิพัฒนชัย, ๒๕๕๙) ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงความแตกต่างเหล่านี้ เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

อย่างไรก็ดี จากการดำเนินนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” พบว่า โรงเรียนหลายแห่งใช้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักเพิ่มเติม เช่น การติวข้อสอบ NT, O – NET หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) มากกว่ากิจกรรมที่จะส่งเสริมและพัฒนาสมองในด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์หลักของนโยบาย และหากได้ศึกษาถึงรายละเอียดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้วจะเห็นว่าได้มีการจัดหลักสูตรไว้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระที่จำเป็น หากแต่การจัดการเรียนการสอนรายชั่วโมง/สัปดาห์ พบว่า ในรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการพัฒนาสมองซีกขวาในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความรู้สึก อารมณ์นั้น ยังมีจำนวนรายชั่วโมงน้อยกว่าสมองซีกซ้าย อันได้แก่ รายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม และภาษาต่างประเทศอยู่มาก สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงว่าผู้เรียนยังคงไม่ได้รับการพัฒนาสมองทั้ง ๒ ซีกอย่างสมดุล ไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อม เป็นคนดี มีความสุขและเก่งได้

ความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา

ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกกันได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ฝึกทักษะหลาย ๆ ทักษะอย่างเชื่อมโยง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง เข้าใจความคิดรวบยอด เรียนได้อย่างลึกซึ้ง

ได้เพิ่มพูนทักษะ สมรรถนะ ได้คิดอย่างมีเหตุผล ได้คิดวิเคราะห์ ได้คิดสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมเพื่อผลิตนวัตกรรม ได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาสมอง ทั้ง ๒ ซีกของผู้เรียนให้ใช้ได้เต็มศักยภาพ ให้มีการพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปด้วยกันในเวลาเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมดุลในการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เอนเอียงไปในหลักการเหตุผลมากจนติดอยู่ในกรอบของความคิดแบบเดิม และไม่คิดด้วยจินตนาการเพื่อฝันมากเกินไป จนไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความฝันกับความสมเหตุสมผล จนไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นจริงได้ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการบูรณาการศาสตร์ ทั้ง ๕ ด้านนี้ไว้เนื่องจากแต่ละด้านมีความสำคัญ ดังนี้

ด้านศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นรากฐานการสร้างเสริมให้คนในชาติมีคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ช่วยหล่อหลอม กลุ่มเกลาจิตใจของคนในชาติให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและพลเมืองโลก ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมคำสอน ไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง รู้จักปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของตนและศาสนาอื่น เป็นการสร้างการยอมรับในความแตกต่างและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขเป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ด้านศิลปะ เป็นสาระความรู้ที่ใช้ความรู้สึกเป็นฐานการเรียนรู้ที่นำไปสู่การคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย สาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีบทบาทเป็นแกนกลางในการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ กับรายวิชาอื่น การเรียนรู้ศิลปะช่วยพัฒนาสมองทั้งสองซีกให้มีความสมดุล ช่วยแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ ลดความซับซ้อนในเนื้อหาสาระ และสร้างความเข้าใจได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดต่อยอดเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ด้านวัฒนธรรม ในสังคมที่จำเป็นต้องติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้มรดก วัฒนธรรมของสังคมอื่น เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และนำความรู้ มรดกภูมิปัญญาของสังคมอื่น มาปรับประยุกต์เพื่อให้สังคมวัฒนธรรมไทยมีความก้าวหน้า เพิ่มคุณค่าให้กับมรดกวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่ โดยไม่เสียเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างสงบสุข

ด้านกีฬา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ มีความสมดุลและมีคุณภาพ ให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และเกิดการพัฒนาเกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ความสามารถของตนเอง เกิดวิธีการเรียนรู้ด้วยพลัง มีความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปปรับ ประยุกต์ใช้ เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของตนเอง สามารถ ตัดสินใจและเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นใจในชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยของผู้อื่น ส่งเสริมให้คนมีระเบียบวินัย เคารพกติกา และเคารพสิทธิผู้อื่น สร้าง ความสามัคคี ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีให้แก่คนทุกช่วงวัย บนพื้นฐานของความเป็นไทย

ด้านภูมิปัญญา เป็นสาระความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และความทรงจำนำมาสู่การถ่ายทอด สื่อสาร อนุรักษ์ และส่งเสริม ภูมิปัญญานับเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นการนำเอา

ทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างมีคุณค่า เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและรู้จักวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงอยู่กับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่ได้สั่งสมจากประสบการณ์ของคนในชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน มีการเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ การจัดการศึกษาโดยนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทยเข้ามาจัดการเรียนรู้จะส่งเสริมเด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ รักษา ประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องตรงกับสภาพสังคมปัจจุบัน ตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สภาพปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ในการจัดการเรียนการสอนสาระวิชาต่าง ๆ อย่างสมดุลอย่างมีประสิทธิภาพนั้นยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๑. ระดับนโยบายให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญาน้อยกว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ทำให้ระดับปฏิบัติการในสถานศึกษาลดบทบาทของกลุ่มสาระการเรียนรู้เหล่านี้ซึ่งเป็นวิชาสามัญของกลุ่มวิชาแกนหลักในการพัฒนาศักยภาพสมองลง อันเป็นการขัดแย้งกับการพัฒนาศักยภาพของสมองสองซีกตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา

๒. การจัดอัตรากำลังครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๕ ด้านถูกละเลย สืบเนื่องจากการกำหนดสัดส่วนเวลาเรียนลดลง รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณได้ลดลงตามไปด้วย

๓. การบรรจุผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เหมาะสมกับโรงเรียนเฉพาะทาง

๔. การพัฒนาบุคลากรสำหรับผู้สอน ผู้บริหาร ให้เข้ารับการอบรม ฝึกฝนทักษะ ความรู้เพิ่มเติมให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

๔.๑ ผู้สอนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ขาดการฝึกฝนทักษะการสอนและทักษะเฉพาะในแต่ละสาขาเพิ่มเติมจากสาระหลักสูตรการฝึกหัดครู

๔.๒ ผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ขาดการฝึกฝนทักษะการสอนและทักษะเฉพาะในแต่ละสาขา เพื่อเพิ่มความชำนาญเฉพาะด้าน รวมทั้งให้มีความสามารถในการแนะแนวการประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามแต่ละสาขาอาชีพ

๔.๓ ผู้บริหารในระดับพื้นที่ สถานศึกษา และผู้ปกครอง ขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องความรู้สามัญและความรู้เฉพาะในด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญาที่เน้นทักษะความรู้และสมรรถนะแตกต่างกัน จำเป็นต้องได้รับการอบรมและเข้าร่วมกิจกรรม/มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทั้ง ๕ ด้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งเข้าใจบทบาทของตนเองว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของผู้เรียน ควรให้การสนับสนุนการจัดการความรู้ การจัดการเรียนการสอนทั้ง ๕ ด้านในสถานศึกษาและในพื้นที่ของตน

๕. วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีราคาแพง ในกรณีนำเข้าจากต่างประเทศ มีอัตราภาษีสูงเพราะถูกมองว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นอุปสรรคยากแก่การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอันเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา

๖. หน่วยงานกลางในระดับประเทศที่ทำหน้าที่จัดทำ/เก็บรวบรวมข้อมูลของงานด้านการศึกษาทั้ง ๕ ด้านอย่างเป็นระบบ ยังไม่ได้ถูกกำหนด/ระบุไว้ชัดเจนทำให้ข้อมูลกระจุกกระจาย ยากแก่การค้นหาและมีข้อมูลที่ล้าสมัย

๗. การกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตสื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่เป็นสังคมดิจิทัลยังมีน้อย

๘. การจัดทำระบบการบริหารจัดการเครือข่าย รวมทั้งการระดมทรัพยากรและการลงทุน มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนา การจัดหาตลาด การพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่ม ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างเหมาะสมยังไม่ชัดเจน

๙. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ จัดทำคู่มือหลักสูตรที่บูรณาการทั้ง ๕ ด้านตามบริบทของแต่ละแห่งนั้นต้องเร่งดำเนินการทั่วประเทศ

๑๐. การจัดการศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นการขยายโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ ช่วยคนไทยให้มีอาชีพ มีงานทำ คุณภาพชีวิตดีขึ้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ควรมีการดำเนินการให้ แหล่งเรียนรู้เหล่านี้ถูกต้องตามกฎหมายโดยเร็ว พร้อมสำหรับการจัดการเรียนรู้อย่างครบวงจร

ข้อเสนอสู่การบูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญากับการศึกษา

การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ มีข้อเสนอเชิงนโยบายและข้อเสนอ สู่การปฏิบัติ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ระยะสั้น

๑.๑ กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรการเรียนการสอน/การฝึกอบรมให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะของผู้เรียน โดยจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน จริง/สถานการณ์จริงในการศึกษาของแต่ละด้าน เช่น ด้านกีฬา วัฒนธรรม และภูมิปัญญา เป็นต้น โดยความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ

๑.๒ กระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ออกมาตรการพิเศษสำหรับการยกเว้น/ลดหย่อนภาษีการนำเข้าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเพื่อการศึกษา วิจัย และ การพัฒนาทั้ง ๕ ด้าน รวมทั้งติดตามการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษให้มีผลบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง

๑.๓ ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น ออกกฎระเบียบที่เอื้อต่อการผลิตสื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเรียนรู้ที่ทันสมัยสอดคล้องกับความก้าวหน้าในปัจจุบันที่เป็นสังคมดิจิทัล

๑.๔ ส่งเสริม/สนับสนุน/ระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมในการจัดเวที บรรยายภาค สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือการทำงานระหว่างผู้ทำงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และ ภูมิปัญญากับนักวิจัย นักพัฒนา นักลงทุน นักการตลาดเพื่อประโยชน์ของการขับเคลื่อนงานทั้ง ๕ ด้าน สู่สาธารณชนและสู่สากล

ระยะยาว

๑.๕ รัฐบาลเห็นความสำคัญ โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพหลักดำเนินการ ร่วมกับกระทรวง ทบวง กรม และสถาบันผลิตครูที่เกี่ยวข้อง พัฒนาหลักสูตร/ปรับหลักสูตร การผลิตครู ที่บูรณาการด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกาย จิตใจ และสมองทั้ง ๒ ซีกได้อย่างสมดุล เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาของชาติ

๑.๖ กระทรวงศึกษาธิการควรพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการเรียนการสอนในแหล่งการเรียนรู้/ศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย เป็นต้น ซึ่งเป็น “โรงเรียน

เพื่อชีวิต” ของผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนในระบบในสถานศึกษาให้ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นกลไกและช่องทางขับเคลื่อน เปิดโอกาสให้คนไทยเข้าถึงการศึกษาได้รู้หนังสือ มีอาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทัดเทียมกับนานาชาติ

๑.๗ รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ/บุคลากรและ/ความเชี่ยวชาญแก่ผู้บริหาร ครู (ครูประจำการและครูนอกระบบ) และบุคลากรทางการศึกษาในการวิจัย การจัดทำสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย

๑.๘ กระทรวงศึกษาธิการเร่งส่งเสริมในการนำความรู้ทั้ง ๕ ด้านที่มีการสั่งสมมาชานานสู่การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์อย่างเป็นระบบรวมทั้งมีการติดตาม ประเมินผลเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

๑.๙ กระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด มีกลไกในการบริหารจัดการ ประสาน ส่งเสริม รวมทั้งรวบรวมฐานข้อมูลศาสตร์ทั้ง ๕ ด้าน อย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ของการจัดทำหลักสูตร บุคลากร สื่อเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้าถึงได้ง่าย ข้อมูลทันสมัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจุบัน ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ

๑.๑๐ กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง นำมาตรการลดหย่อนภาษีจากการบริจาคเงินสนับสนุนงานทั้ง ๕ ด้าน สำหรับผู้มีรายได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนเป็นจำนวนสองเท่าของจำนวนที่บริจาคเช่นเดียวกับการบริจาคประเภทอื่น

๑.๑๑ กระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา กำหนดให้มีหน่วยงานในกระทรวงฯ รับผิดชอบการจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูล (Big Data) งานการศึกษาทั้ง ๕ ด้านอย่างเป็นระบบ เป็นเอกภาพ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานทั้ง ๕ ด้าน อย่างมีประสิทธิภาพ